

Порівняльне оцінювання методичних підходів до морфологічного опису сортів рослин в Україні та країнах Європейського Союзу

Н. В. Лещук*, Н. В. Павлюк, О. Б. Барбан

Український інститут експертизи сортів рослин, вул. Генерала Родимцева, 15, м. Київ, 03041, Україна,
*e-mail: nadiya1511@ukr.net

Мета. Розробити науково-методичні засади правової охорони сортів рослин в Україні відповідно до вимог CPVO (Community Plant Variety Office) Європейського Союзу (ЄС), проаналізувати відповідні методично-правові норми та підходи, спрямовані на вдосконалення системи правової охорони сортів рослин, як об'єктів інтелектуальної власності, ідентифікованих під час експертизи з визначення критеріїв відмінності, однорідності та стабільності (ВОС-тест). **Результати.** Визначення критеріїв відмінності, однорідності та стабільності передбачає ідентифікацію сортів рослин методом морфологічного опису ознак вегетативних і генеративних органів фенотипів. Морфологічна кодова формула сорту складається з відповідних кодів ознак та ступенів їхнього прояву і формується згідно з технічними документами та методиками на ВОС усіма країнами Міжнародного союзу з охорони нових сортів рослин (UPOV) та CPVO зокрема. Промоніторено методичне забезпечення охорони прав селекціонера та нових сортів рослин у країнах ЄС, проаналізовано протоколи CPVO методом порівняльного оцінювання загальної частини та таблиці ознак методик на ВОС для ботанічних таксонів 4 груп: сільськогосподарські, овочеві, плодові та декоративні. **Висновки.** Унаслідок порівняльного оцінювання Методик з експертизи на відмінність, однорідність і стабільність сортів рослин (CPVO – протоколи; UPOV – TG; Україна – UATG) встановлено, що морфологічний опис сортів рослин під час польової діагностики якісних (QL), кількісних (QN) та псевдоякісних (PQ) ознак фенотипів є основним для проведення експертизи на ВОС-тест як за міжнародними вимогами UPOV, так і CPVO. Національні Методики проведення експертизи сортів рослин на ВОС розробляються з обов'язковим урахуванням вимог DOCUMENT TGP 7/3 DEVELOPMENT OF TEST GUIDELINES adopted by the Council at its forty-eighth ordinary session on October 16, 2014. Методична база CPVO ЄС на етапі досліджень у 2015 р. містила протоколи для 160 ботанічних таксонів, які представлено чотирма групами: сільськогосподарські (18), овочеві (46), плодові (30) та декоративні (66). Для проведення науково-технічної експертизи заявки на сорт рослин в Україні професійний інтерес становлять протоколи CPVO для 122 ботанічних таксонів, а саме: сільськогосподарські (18), овочеві (44), плодові (28) та декоративні (32). Польова діагностика фенотипів рослин методом морфологічного опису для ідентифікації сортів за відповідними ознаками та ступенями їхнього прояву для підготовки гармонізованих описів сортів рослин практично приведена до міжнародних вимог UPOV та частково до протоколів CPVO ЄС.

Ключові слова: документи ЄС у сфері охорони прав на сорти рослин; технічні документи UPOV; регламенти, директиви і протоколи CPVO; методики; ботанічний таксон.

Вступ

Європейська інтеграція – ключовий пріоритет зовнішньої політики України, який передбачає проведення системних реформ в усіх сферах діяльності відповідно до міжна-

родних норм та стандартів європейської спільноти. Кінцевою метою європейської інтеграції є набуття Україною членства в Європейському Союзі (ЄС). Нині правовою основою відносин між Україною та ЄС є Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та ЄС і його державами-членами, з іншої. Стаття 228 підрозділу 7 частини 2 глави 9 розділу 5 цієї Угоди констатує: «Сторони співпрацюють з метою сприяння і посилення охорони прав на сорти рослин відповідно до Міжнародної конвенції з охорони нових сортів рослин 1961 р., переглянутої в

Nadiia Leschuk
<https://orcid.org/0000-0001-6025-3702>
Nataliia Pavliuk
<https://orcid.org/0000-0003-2532-7301>
Olha Barban
<https://orcid.org/0000-0001-8819-3115>

м. Женева 10 листопада 1972 р., 23 жовтня 1978 р. та 19 березня 1991 р., зокрема необов'язкові винятки з прав селекціонерів, як це згадується у статті 15 (2) зазначеної Конвенції» [1].

З огляду на прагнення України до європейської інтеграції, варто узгодити чинну законодавчу, нормативно-правову та науково-методичну базу у сфері охорони прав на сорти рослин із міжнародними нормами ЄС (рис. 1).

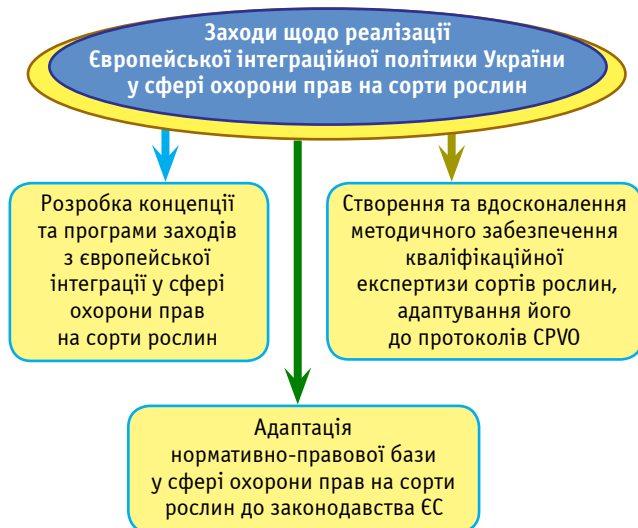

Рис. 1. Система заходів щодо європейської інтеграції України у сфері охорони прав на сорти рослин

Останнім часом спостерігається активний розвиток правової системи ЄС у галузі приватного права, зокрема, у сфері охорони прав об'єктів інтелектуальної власності селекційних досягнень – сортів рослин [2]. Створення системи охорони прав на сорти рослин на рівні ЄС було зумовлено потребою подолання обмежень та ускладнень, пов'язаних із охороною прав на сорти рослин на національному рівні країн-членів ЄС, а також різного рівня міжнародно-правової охорони сортів рослин у країнах-членах ЄС, де чинними були різні акти Конвенції UPOV. Зі свого боку такі норми права щодо охорони сортів рослин не відповідали вимогам спільного ринку ЄС та призводили до дискримінації селекціонерів деяких країн-членів ЄС [3, 4].

Країни-члени ЄС провадять узгоджену політику у сфері правової охорони та використання сортів як об'єктів інтелектуальної власності селекційних досягнень. Керуючись принципом вільного руху товарів і послуг, вони спрямовують зусилля, насамперед, на уніфікацію та гармонізацію законодавчої, нормативно-правової і методичної бази у сфері інтелектуальної власності та поперед-

ження використання прав на інтелектуальну власність у недобросовісній конкуренції у сфері інтелектуальної власності, що особливо характерно для сфери авторського та суміжних прав.

Нині йдеться про наявність сформованої, у загальних рисах, особливої системи права інтелектуальної власності ЄС, побудованої на принципах, що відрізняються від традиційних національних, з особливим предметом регулювання. Водночас ця система являє собою нове правове явище, що досить динамічно та швидко розвивається нарівні з національною та міжнародною правовими системами [5].

Міжнародна діяльність державної системи охорони прав на сорти рослин і сортової сертифікації насіння та садивного матеріалу формує позитивний імідж України в цій сфері.

З розвитком біологічної науки та щоразу більшими потребами сільського господарства у високопродуктивних сортових ресурсах рослин, Україна забезпечує якість реєстрації сортів, які поширені на її території, охорону прав селекціонерів і впровадження сортової сертифікації насіння та садивного матеріалу відповідно до міжнародних вимог [6].

Державний реєстр сортів рослин, придатних до поширення в Україні (ДР) містить понад 550 ботанічних таксонів, які об'єднано в основні стратегічні сільськогосподарські групи: зернові, зернобобові, олійні, технічні, кормові, картопля, овочеві, плодово-ягідні та інші. До ДР занесено понад 8000 сортів, гібридів першого покоління та ліній. Сорти, занесені до ДР, безпосередньо задовольняють потреби ринку сортів і насіння в державі та за її межами. Приєднавшись до Акта 1991 р. Конвенції UPOV, Україна здійснює правову охорону нових сортів усіх ботанічних таксонів.

Мета досліджень – розробити науково-методичні засади правової охорони сортів рослин в Україні відповідно до вимог CPVO ЄС, проаналізувати відповідні методично-правові норми та підходи, спрямовані на вдосконалення системи правової охорони сортів рослин, як об'єктів інтелектуальної власності, ідентифікованих під час експертизи на ВОС-тест.

Матеріали та методика досліджень

Матеріалом для дослідження слугувала база документів CPVO та UPOV, країн-членів UPOV та ЄС, чинні і новостворені нормативно-правові та методичні документи України, документ UPOV TGP 7/3 Development of Test Guidelines [7] та Перелік назв ботанічних таксонів латинською мовою бази даних UPOV Code List and Denomination Classes.

Предметом досліджень були документи CPVO ЄС у сфері охорони прав на сорти рослин, регламенти, директиви, протоколи, технічні документи UPOV, національні методики з експертизи на ВОС та інші джерелознавчі матеріали з визначення критеріїв охороздатності за міжнародними вимогами.

Об'єкт досліджень – процес формування системи науково-методичних засад, які визначають сорт рослин як об'єкт правової охорони, та методичні аспекти проведення ідентифікації сортів методом морфологічного опису ознак генеративних і вегетативних органів нових сортів рослин відповідних ботанічних таксонів для встановлення еквіваленту відповідності національного методичного забезпечення вимогам ЄС.

Завданням було проведення порівняльного оцінювання методичних підходів до морфологічного опису сортів рослин в Україні та країнах ЄС і співставлення спільних аспектів та розбіжностей ідентифікації сортів рослин.

Варто зазначити, що методи дослідження для опису морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють гармонізовано методом візуального оцінювання і за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу прояву ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип прояву ознаки наведено в першій колонці Таблиці ознак. Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак: MG: разове вимірювання групи чи частин (наприклад, висота) рослин; MS: вимірювання групи, попередньо визначених рослин чи їх частин на яких упродовж вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина); VG: візуальна разова оцінка групи рослин; VS: візуальна оцінка деяких, попередньо визначених рослин чи їх частин.

Результати досліджень

Моніторинг джерелознавчої нормативної та методичної бази UPOV і CPVO проводили аналітичним методом порівняльного оцінювання вітчизняних і міжнародних нормативно-методичних документів із подальшим встановленням відповідностей та розбіжностей за змістом технічних документів, регламентів, директив та протоколів у сфері охорони прав на сорти рослин.

Комплекс польових і лабораторних досліджень з ідентифікації сортів рослин, за результатами яких формується експертний висновок за заявкою на сорт рослин з пропозиціями щодо державної реєстрації сорту та/або прав на нього, здійснюється відповідно

до вимог чинних методик, які адаптовано до міжнародних вимог UPOV.

Сьогодні національні чинні методики з експертизи на ВОС адаптовані до міжнародних вимог UPOV, в основі яких лежить метод ідентифікації – морфологічний опис нових сортів рослин [8]. До розроблення методик постійно залучені заявники, селекціонери, співробітники наукових установ НААН і НАН України та вищих навчальних закладів, фахівці у сфері охорони прав на сорти рослин, сортової сертифікації, насінництва, сортовивчення та сортознавства (рис. 2).

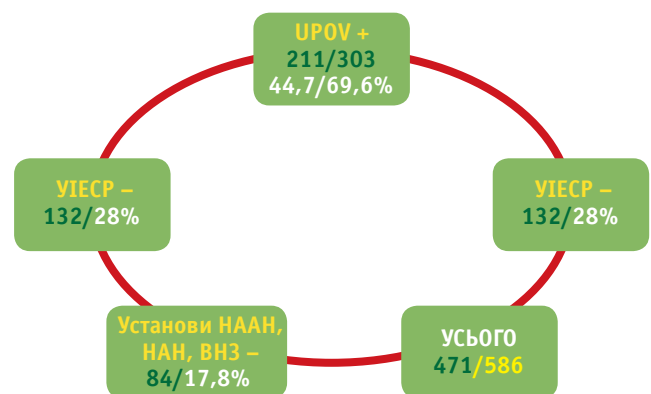

Рис. 2. Методичне забезпечення експертизи на ВОС в Україні у 2015 р.

Україна сьогодні має в міжнародній базі UPOV List all Test Guidelines by TG Reference Методики з проведення експертизи на ВОС сортів проса посівного (*Panicum miliaceum* L.) та щавлю кислого (*Rumex acetosa* L.) [8]. Відповідно до протоколу 42 сесії UPOV «Польові культури» підготовлено проект Методики з визначення відмінності, однорідності та стабільності сортів елевсини коракана (*Eleusine coracana* (L.) Gaertn.).

Порівняльне оцінювання міжнародних і національної баз методичного забезпечення експертизи на ВОС свідчить, що країни-учасники UPOV гармонізовано використовують Методики на ВОС з міжнародної бази UPOV, яка містить понад 300 технічних документів (рис. 3).

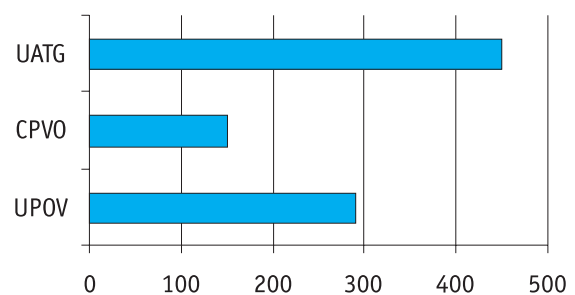

Рис. 3. Міжнародні бази методичного забезпечення експертизи на DUS

Пріоритетним напрямом науково-аналітичних досліджень була адаптація національних методик з експертизи на ВОС до протоколів CPVO.

Основна місія CPVO впроваджувати й застосовувати єдину науково-методичну систему охорони прав на сорти рослин гармонізовано для всіх країн Спільноти. Проведено порівняння протоколів CPVO, Методик UPOV та національних методик на ВОС-тест (таблиця).

Таблиця

Кількість опрацьованих документів

CPVO / TRTQ	Кількість документів		Примітка
	CPVO	UATG	
TP / AGRICULTURAL	18	18	Методики на ВОС: цукровий буряк та індау посівний UATG Кукурудза і горох: для двох напрямів використання
TP / VEGETABLES	46	44	–
TP / FRUITS	30	28	–
TP / ORNEMENTALS	66	32	–
Усього	160	122	–

Протоколи CPVO (160) охоплюють 191 ботаничний таксон, які розподілено на чотири групи: сільськогосподарські (21), овочеві (54), плодові (40) та декоративні (76). Для проведення експертизи сортів рослин на ВОС України професійно заінтересована в 122 протоколах CPVO, зазначених вище (рис. 4).

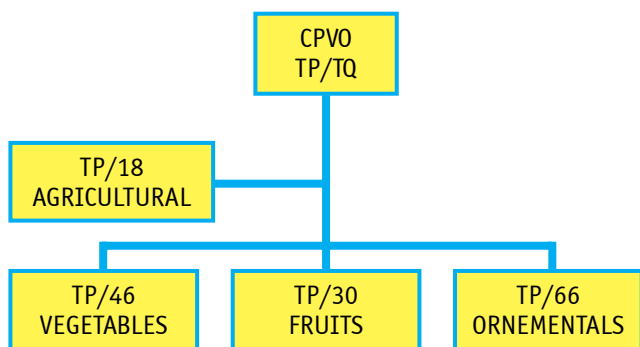

Рис. 4. Структура груп протоколів CPVO за напрямом використання ботаничних таксонів

Докладний аналіз методик з експертизи на ВОС за групами CPVO, України та UPOV засвідчив, що латинські назви родів, видів та різновидностей рослинного різноманіття України (Методики на ВОС: UATG) переважно співпадають із технічними документами UPOV та протоколами CPVO.

Структурний аналіз кількості морфологічних ознак, внесених до таблиць методик, виявив, що країни-учасники UPOV диференці-

йовано підходять до вимог гармонізації, враховуючи національні, територіальні та комерційні інтереси, не порушуючи при цьому наявності в таблицях обов'язкових морфологічних ознак. Це стосується ідентифікаційних ознак із позначкою (*). Ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довіклля це унеможливають.

Порівнювання морфологічних ознак та ступенів їхнього прояву ботаничних таксонів групи «сільськогосподарські» виявило розбіжності кодів прояву таких видів: горох посівний 5 (14), картопля 6 (0), костриця 2 (7), кукурудза 2 (6), льон-довгунець 3 (4), овес посівний 7 (20), пажитниця 4 (20), пшениця м'яка 5 (17), рис посівний 29 (113), ріпак 16 (47), соняшник однорічний 2 (2), тритикале 7 (32), ячмінь звичайний 8 (29) та буряк цукровий – в UPOV методика відсутня, у CPVO – тільки для батьківських компонентів / інцухт ліній, в Україні – національна для сортів, гібридів та ліній.

Порівнювання морфологічних ознак та ступенів їхнього прояву ботаничних таксонів групи «овочеві» засвідчило розбіжності морфологічних ознак (кодів прояву) в артишока 1 (9), баклажана 2 (7), бобів кормових 1 (3), буряків столових 1 (1), васильків справжніх 1 (2), гороху посівного 5 (14), дині 2 (3), індау посівного (різні методики), кабачка, патисона, гарбуза 2 (4), капусти брюссельської 10 (7), квасолі звичайної 5 (8), кропу пахучого 1 (3), мласкавцю колоскового 1 (1), моркви 1 (4), нуту звичайного 6 (3), огірка посівного 1 (2), перцю однорічного 1 (3), підщепи помідора 4 (1), салату посівного 20 (7), селери коренеплідної 4 (3), селери черешкової 1 (4), цибулі батун 1 (3), цибулі шніт 1 (3), цикорію 5 (10) та шпинату 4 (3).

Порівнювання морфологічних ознак і ступенів їхнього прояву ботаничних таксонів групи «плодово-ягідні» виявило розбіжності в абрикоса 1 (7), актинїдії 1 (4), апельсина 6 (18), грейпфрута і помело 1 (1), жимолості 1 (3), лимона 3 (9), мандарина 32 (88), мигдалю 2 (8), ожини 1 (3), персика 2 (6), підщепи яблуні 1 (3), понцируса трилистого 1 (1), порічок 1 (1), суниць 1 (3) та чорниць 1 (2).

Що стосується ботаничних таксонів групи «декоративні», то порівнювання морфологічних ознак та ступенів їхнього прояву засвідчило розбіжності морфологічних ознак (кодів прояву) в айстри 3 (3), вереса 1 (2), гортензії 2 (4), еустоми 5 (16), ехінацеї 1 (3), ломиноса 1 (4), петунії 4 (17), розрив-трави 2 (4), ротиків садових 2 (6) та фрезії 1 (3).

У протоколах CPVO таблиця морфологічних ознак передбачає розширений діапазон кодів прояву ідентифікаційних ознак порівняно з національними методиками на ВОС для вищезгаданих ботанічних таксонів. Країни ЄС застосовують проміжні коди під час ідентифікації методом морфологічного опису фенотипів.

Висновки

За порівняльного оцінювання Методик з експертизи на відмінність, однорідність і стабільність сортів рослин (CPVO – протоколи; UPOV – TG; Україна – UATG) встановлено, що морфологічний опис сортів рослин під час польової діагностики якісних (QL), кількісних (QN) та псевдоякісних (PQ) ознак фенотипів є основним для проведення експертизи на відмінність, однорідність і стабільність (ВОС-тест) як за міжнародними вимогами UPOV, так і за вимогами CPVO.

Національні Методики проведення ВОС-тесту розроблено з урахуванням вимог DOCUMENT TGP/7.

Методична база CPVO ЄС на етапі досліджень містила протоколи для 160 ботанічних таксонів, які представлено чотирма групами: сільськогосподарські (18), овочеві (46), плодові (30) та декоративні (66).

Для проведення науково-технічної експертизи заявки на сорт рослин в Україні професійний інтерес становлять протоколи CPVO для 122 ботанічних таксонів, а саме: сільськогосподарські (18), овочеві (44), плодові (28) та декоративні (32).

Польову і лабораторну ідентифікацію фенотипів рослин методом морфологічного опису за відповідними ознаками та ступенями їхнього прояву для підготовки гармонізованих описів сортів рослин постійно узгоджують із міжнародними вимогами UPOV та частково з протоколами CPVO ЄС.

Використана література

1. Міжнародна Конвенція з охорони нових сортів рослин від 2 грудня 1961 р., переглянута в м. Женева 10 листопада 1972 р., 23 жовтня 1978 р. та 19 березня 1991 р. Офіційний переклад. Київ : Алефа, 2006. 31 с.

УДК 631.526.32:34

Лещук Н. В.*, **Павлюк Н. В.**, **Барбан О. Б.** Сравнительная оценка методических подходов к морфологическому описанию сортов растений в Украине и странах Европейского Союза // Plant Varieties Studying and Protection. 2018. Т. 14, № 2. С. 245–250. <https://doi.org/10.21498/2518-1017.14.2.2018.134777>

Український інститут експертизи сортів рослин, ул. Генерала Родимцева, 15, г. Київ, 03041, Україна, *e-mail: nadiya1511@ukr.net

Цель. Разработать научно-методические основы правовой охраны сортов растений в Украине в соответствии с требованиями CPVO (Community Plant Variety Office) Европейского Союза (ЕС), проанализировать соответствующие

2. Дроб'язко В. Право інтелектуальної власності Європейського Союзу. *Питання інтелектуальної власності*. 2006. Вип. 4. С. 66–113.
3. Руденко О. В. Уніфікація норм авторського права в Директивах ЄС. *Наук. вісн. Чернівецького ун-ту*. 2003. Вип. 180: Правознавство. С. 68–72.
4. Капіца Ю. М. Забезпечення дотримання прав інтелектуальної власності в Європейському Союзі. *Інтелектуальний капітал*. 2005. № 4. С. 3–11.
5. Council Regulation (EC) No 2100/94 of 27 July 1994 on Community plant variety rights. URL: <http://www.upov.int/upovlex/en/details.jsp?id=10906>
6. Правове забезпечення сфери інтелектуальної власності в Україні в контексті Європейської інтеграції: концептуальні засади / за ред. О. П. Орлюк. Київ : Лазурит-Поліграф, 2010. 464 с.
7. Document TGP/7 development of test guidelines adopted by the Council at its forty-eighth ordinary session on October 16, 2014. URL: http://www.upov.int/edocs/tgpdocs/en/tgp_7.pdf
8. List all Test Guidelines by TG Reference. URL: http://www.upov.int/test_guidelines/en/list.jsp
9. Technical protocols of CPVO. URL: <http://cpvo.europa.eu/en/applications-and-examinations/technical-examinations/technical-protocols>

References

1. *Mizhnarodna Konventsiiia z okhorony novykh sortiv roslin vid 2 hrudnia 1961 r., perehliianuta v m. Zheneva 10 lystopada 1972 r., 23 zhovtnia 1978 r. ta 19 bereznia 1991 r.* [International Convention for the Protection of New Varieties of Plants dated December 2, 1961, revised in Geneva on November 10, 1972, October 23, 1978, and March 19, 1991]. (2006). Kyiv: Alefa [in Ukrainian]
2. Drobiazko, V. (2006). The right of intellectual property in the European Union. *Pytannia intelektualnoi vlasnosti* [Intellectual Property Issues], 4, 66–113. [in Ukrainian]
3. Rudenko, O. V. (2003). Unification of the copyright norms in the EU Directives. *Naukovyi Visnyk Chernivetskoho Universitetu. Pravoznavstvo* [Scientific Bulletin of Chernivtsi University. Jurisprudence], 180, 68–72. [in Ukrainian]
4. Kapitsa, Yu. M. (2005). Enforcement of Intellectual Property Rights in the European Union. *Intelektualnyi kapital* [Intellectual Capital], 4, 3–11. [in Ukrainian]
5. *Council Regulation (EC) No 2100/94 of 27 July 1994 on Community plant variety rights*. Retrieved from <http://www.upov.int/upovlex/en/details.jsp?id=10906>
6. Orliuk, O. P. (Ed.). (2010). *Pravove zabezpechennia sfery intelektualnoi vlasnosti v Ukraini v konteksti Yevropeiskoi intehratsii: kontseptualni zasady* [Legal support of intellectual property in Ukraine in the context of European integration: conceptual foundations]. Kyiv: Lazuryt-Polihraf. [in Ukrainian]
7. *Document TGP/7 development of test guidelines adopted by the Council at its forty-eighth ordinary session on October 16, 2014*. Retrieved from http://www.upov.int/edocs/tgpdocs/en/tgp_7.pdf
8. *List all Test Guidelines by TG*. Retrieved from http://www.upov.int/test_guidelines/en/list.jsp
9. *Technical protocols of CPVO*. Retrieved from <http://cpvo.europa.eu/en/applications-and-examinations/technical-examinations/technical-protocols>

нию критериев отличия, однородности и стабильности (ВОС-тест). **Результаты.** Определение критериев отличия, однородности и стабильности предполагает идентификацию сортов растений методом морфологического описания признаков вегетативных и генеративных органов фенотипов. Морфологическая кодовая формула сорта состоит из соответствующих кодов признака и степеней их проявления и формируется в соответствии с техническими документами и методиками на ВОС всеми странами Международного союза по охране новых сортов растений (UPOV) и CPVO в частности. Промониторено методическое обеспечение охраны прав селекционера и новых сортов растений в странах ЕС, проанализированы протоколы CPVO методом сравнительной оценки общей части и таблицы признаков методик на ВОС для ботанических таксонов 4 групп: сельскохозяйственные, овощные, плодовые и декоративные. **Выводы.** Вследствии сравнительной оценки Методик по экспертизе на отличие, однородность и стабильность сортов растений (CPVO – протоколы; UPOV – TG; Украина – UATG) установлено, что морфологическое описание сортов растений во время полевой диагностики качественных (QL), количественных (QN) и псевдокачественных (PQ) признаков фенотипов является основным для проведения экспертизы на ВОС-тест как по международным требованиям UPOV, так и CPVO. Нацио-

нальные Методики проведения экспертизы сортов растений на отличие, однородность и стабильность разрабатываются с обязательным учетом требований DOCUMENT TGP 7/3 DEVELOPMENT OF TEST GUIDELINES adopted by the Council at its forty-eighth ordinary session on October 16, 2014. Методическая база CPVO ЕС на этапе исследований в 2015 году включала протоколы для 160 ботанических таксонов, представленные четырьмя группами: сельскохозяйственные (18), овощные (46), плодовые (30) и декоративные (66). Для проведения научно-технической экспертизы заявки на сорт растений в Украине профессиональный интерес представляют протоколы CPVO для 122 ботанических таксонов, а именно: сельскохозяйственные (18), овощные (44), плодовые (28) и декоративные (32). Полевая диагностика фенотипов растений методом морфологического описания для идентификации сортов по соответствующим признакам и степеням их проявления для подготовки гармонизированных описаний сортов растений практически приведена к международным требованиям UPOV и частично к протоколам CPVO ЕС.

Ключевые слова: документы ЕС в сфере охраны прав на сорта растений; технические документы UPOV; регламенты, директивы и протоколы CPVO; методики; ботанический таксон.

UDC 631.526.32:34

Leshchuk, N. V.*, **Pavliuk, N. V.**, & **Barban, O. B.** (2018). Comparative analysis of methodological approaches to morphological description of plant varieties in Ukraine and European Union countries. *Plant Varieties Studying and Protection*, 14(2), 245–250. <https://doi.org/10.21498/2518-1017.14.2.2018.134777>

Ukrainian Institute for Plant Variety Examination, 15 Henerala Rodymseva St., Kyiv, 03041, Ukraine, *e-mail: nadiya1511@ukr.net

Purpose. To develop scientific and methodological principles of legal protection of plant varieties in Ukraine in accordance with the requirements of the Community Plant Variety Office (CPVO) and the European Union (EU), to analyze the relevant methodological and legal norms and approaches aimed to improve the system of legal protection of plant varieties as intellectual property objects identified during the expert determination the criteria for distinctiveness, uniformity and stability (DUS-test). **Results.** Determination of the criteria for distinctiveness, uniformity and stability implies the plant varieties identification by the method of phenotype morphological description (the signs of vegetative and generative organs). The morphological code formula of the variety consists of the corresponding codes of the sign and the degree of its expression that is formed according to the technical documents and DUS methods in all countries of the International Union for the Protection of New Varieties of Plants (UPOV) and CPVO. Methodological provision for the protection of breeder's rights and new plant varieties in the EU and the CPVO protocols were analyzed by the comparative method of the general parts and the tables of signs of DUS techniques for the botanical taxons of 4 plant groups: agricultural, vegetable, fruit and decorative. **Conclusions.** As a result of comparative assessment of DUS methods for plant varieties (CPVO – Protocols, UPOV – TG, Ukraine – UATG) was found that the morphological des-

cription of plant varieties during the field trials (qualitative (QL), quantitative (QN) and pseudo-qualitative (PQ) signs of phenotypes) is the basic technique for conducting DUS testing according to the international UPOV requirements as well as to CPVO requirements. National Methods for Plant Varieties Examination for Distinctness, Uniformity and Stability are developed under mandatory requirements of the DOCUMENT TGP 7/3 DEVELOPMENT OF TEST GUIDELINES adopted by the Council at its forty-eighth ordinary session on October 16, 2014. The CPVO and EU methodological bases at the 2015 research stage included protocols for 160 botanical taxons, represented by four plant groups: agricultural (18); vegetables (46); fruit (30) and decorative (66). The CPVO protocols for 122 botanical taxons, namely: agricultural (18), vegetable (44); fruit (28) and decorative (32) are of great value for the application's scientific and technical examination for plant variety registration in Ukraine. Field tests of plant phenotypes in accordance with morpho-descriptive method for variety identification by the relevant features and their degree of expression for harmonized description of plant varieties is practically brought to the UPOV international requirements and partly to CPVO protocols of the European Union.

Keywords: EU documents in the field of protection of rights to plant varieties; UPOV technical documents; CPVO regulations; directives and protocols; methods; botanical taxon.

*Надійшла / Received 10.04.2018
Погоджено до друку / Accepted 13.06.2018*